

нямаме предвид тоя втори и трети план при тях, ако не ги гледаме в една по-отдалечена перспектива, където нещата се очертават в най-едрите си контури; ако търсим тяхната съдържателност на плоскостта на една емпирична реалност; ако не забелязваме тяхното символно значение, оня мотив във всеки от тях, който непременно ще открием по меридианите на световната историко-културна карта. Ние не бихме разбрали неговите образи на революционери, ако не ги свържем с представата за раннохристиянските мъченици, пропагандатори на вярата, които сами се обричат на гонения, страдания, мъченичество, но смятат за най-висше благо да загинат в името на бога и правата вяра. Наистина той твърде много е подчертал и извадил на преден план тая черта в характера и поведението на своите герои, страстната, фанатична убеденост в правотата на делото, непоколебимостта в светостта на целите, готовността за саможертва, студенината и отчуждението от човешкото, вярата, че кръвта на мъчениците ражда нови борци и т. н. С други думи, той е забелязал и извадил на преден план типологичното за сметка на исторически и житейски специфичното. Но по тоя начин той извежда своите образи в един общочовешки план, без да се бои, че няма да бъде разбран, че ще пренебрегне житейската достоверност за сметка на художествената правда.

По тоя начин (вече говорихме за това) Димитър Димов внесе в нашата проза символиката, представата за съдбата и предназначението, за строгия неумолим ход на историята, която с гневни стъпки води всичко към предназначаната цел, към деня на страшния съд, където всяко човешко същество ще отговаря за делата си. И тая есхатологична представа не е просто реминисценция, асоциация, събудена от Апокалипсиса. Това е образ (не мисъл), който присъствува във всички митологии, във всички религии, а не само в християнството - потопът, падението на Валхала и т. н. Неговият корен е несъмнено в самия морален закон, който мълчаливо и властно преценява нашето поведение, нашата практика. Така се е създала представата за греховността, в която е затънал нашият „паднал“, „долен“ свят и за която един ден трябва да се плати.

Именно тоя образ, тоя модел Димитър Димов проектира върху едно историческо сложило се несправедливо общество. Наистина демоните от черното царство на „Никотиана“ притежават историческа достоверност, жизнена и човешка